

Ciprusi mentőcsomag

Görög unortodox

Veszélyes példát teremtett a ciprusi mentőakció arra, hogy a válságkezeléshez a bankbetétesek pénzét is fel lehet használni. Ráadásul így is csak az államcsődtől menekült meg a szigetszország, amelynek hosszú távú, mély recesszióra kell felkészülnie.

APHRODITÉTŐL VÉGLEG ELRAGADNI látszik Ciprust Hermész, akit azonban az utóbbi napokban nem a kereskedők és utazók is-
teneként, hanem a tolvajok védelmezőjeként emlegetnek a szigetszországban. Az Apollón csordáját már pólyás csecsemőként eltulajdonító olümposzi zsivány tette azonban bagatell volt ahhoz a döntéshez képest, amely szerint a mediterrán ország fizetőképességének megőrzéséhez szükséges európai mentőcsomag önrészét a bankbetétek tetemes megdezsmálásával teremtik elő, amit laikusok és hozzáértők közül is sokan egyszerűen bankrablásnak minősítenek.

Van valami sorsszerű abban, hogy az európai pénzpiacokat, de még a New York-i tőzsdét is felzaklató konstrukcióról végül a szigetszországban is ünnepelt görög függetlenség napján egyeztek meg az euró-zóna vezetői Ciprussal. A részben éppen a görög válság miatt megroppant bankrendszerű ország az azonnali államcsődöt elkerülte, az euró-zóna tagja marad, és hozzájuthat a 10 milliárd eurós EU-IMF-mentőcsomag formájában érkező hitelhez, ám mindezt igen nagy árat kell fizetnie. Alighanem örökre búcsút inthet offshore jellegű pénzügyi központ státusának, s a turizmus mellett a gazdaság alappilléreinek számító szektor leépülése miatt súlyos recesszióval is szembe kell néznie.

Nicosia – eleget téve az Európai Bizottság, az Európai Központi Bank (EKB) és az IMF alkotta trojka feltételének – a GDP 57,1 százalékára rúgó mentőcsomag fejében 7 milliárd eurót saját forrásból teremt elő. Társasági- és kamatadó-emelésből 1,2 milliárdot szednek össze, a fennmaradó 5,8 milliárdot pedig a korábbi tervekkel ellentétben nem az egész bankszektorra terítik szét, hanem az uniós stressztesztet sikerrel átvett, ám mára fizetésekre terheltek két legnagyobb bank betéteseire terhelnek. A szigetszország második legnagyobb bankját, a januári adatok szerint 8,8 milliárd eurós betétállománnyal rendelkező Popular – görög néven Laiki – Bankot kettéosztják

Magyar pénzek

Jóllehet a pénzüket Cipruson tartó magyarokra nem volt jellemző, hogy éltek az Orbán-kormány által felkínált legeslegutolsó (2012 végén zárult) adóamnesztiával, aki mégis megtette, most akár duplán bukhat. Legalábbis azok, akik „jó magyar módra” megtalálták a trükkös lehetőséget az adóamnesztiában is. Egyes hazai bankok ugyanis – mivel ezt az amnesztiaszabályokban „elfelejtették” megtiltani – megengedték, hogy a pénzüket külföldön fialtatók csak az adóhatóságnak továbbított 10 százalékos amnesztiás adót utalják itthoni számlájukra, a tőke 90 százalékát pedig továbbra is külföldön – például Cipruson – hagyták.

Hogy pontosan mekkora magyar eredetű vagyont érintenek a ciprusi intézkedések, csak becsülni lehet. Az MNB adatai szerint 2012 végén 340 milliárd forintnyi tőke parkolt a szigeten. „Csakhogy a Cipruson tartott magyar tulajdonú betétek sajátossága az, hogy az ottani adószabályok miatt szinte kivétel nélkül nem magánemberek, hanem cégek nevében nyitották őket. Ettől persze valójában még magánmegtakarításként működik legalább az 50–70 százalékuk, vagyis 170–240 milliárd forintnyi összeg” – számoltatta a HVG-nek Karagich István, a Blochamps Kft. ügyvezetője. „A ciprusi magyar betétesek gyakorlatilag kivétel nélkül százezer euró feletti, vagyis védelmet nem élvező megtakarításokkal rendelkezhetnek, mert ennél kisebb összeggel nem lett volna érdemes a pénzüket kitelepíteni.

A ciprusi bankrendszer szolgáltatásai ugyanis, leszámítva az adóelőnyt, nem különösebben jók” – mondta a HVG-nek Katona Ildikó, az MKB private banking részlegének vezetője, hozzátéve: a bankárok már tavaly nyáron jelezték a ciprusi csődvészélyt az ügyfeleknek, zömük azonban ezt nem vette komolyan. Vagy ha mégis, senki sem tudja, mennyi pénz áramlott tovább Szingapúrba vagy Dubaiba.

Az Opten céginformációs szolgálat adatai szerint mindenesetre 1500, 2011-ben együttesen több mint 800 milliárd forintnyi árbevételt elérő ciprusi háttérű cég működik Magyarországon, melyek jelentős része közvetve hazai tulajdonú lehet. A legnagyobb a közel 300 milliárdos éves árbevételű ISD Dunafer Zrt., amely mögött a Ciprust előszeretettel választó – s most a legtöbbet veszítő – orosz befektetők állnak.

TILTAKOZÓ DIÁKOK NICOSIÁBAN. El a kezekkel!

egy jó és egy rossz bankra. Az utóbbiba kerülnek a kockázatos hitelek és a százezer eurós uniós betétgarancia fölötti megtakarítások, amelyeket zárolnak. Az még nem ismert, hogy az egyes becslések szerint 4,2 milliárd eurónak mekkora hányadát veszíthetik el a tulajdonosaik, a legtöbb spekuláció 40 százalékról szól, de a pesszimista jóslatok szerint akár a teljes összegre keresztet vehetnek, hiszen abból kell a pénzintézet adósságait rendezni, és az első számú ciprusi bankot, a Bank of Cyprust feltőkésíteni. A garantált plafont meghaladó pénzeket a 18,2 milliárd eurós betétállományú Bank of Cyprusnál is befagyasztták, így módon teremtik elő a ciprusi önrészhez még hiányzó 1,6 milliárd eurót. A százezer euró alatti megtakarításokat egyik bankban sem éri kár, ám a Laikiból létrehozott jó bankot a kisbetétesek számláival beolvasszták a Bank of Cyprusba. Az intézkedések a többi bankot a jelenlegi ismeretek szerint nem érintik.

A nicosai kormány a végsőig megpróbálta védeni a két vezető pénzintézetet, és az uniós mentőcsomaghoz megkívánt hozzájárulást eredetileg a bankrendszer egészére akarta kiterjeszteni, egyszeri – bár különböző mértékű – adót kivéve minden egyes bankbetétre. Az uniós pénzügyminiszterek által elfogadott elképzelést azonban az általános felháborodást és pánikot érzékelve a nicosiai parlament a múlt hét elején elutasította. Ezt követően Nikosz Anasztasziadis elnök a szigetországot 2011-ben már 2,5 milliárd eurós hitellel kisegítő Moszkvánál

is megpróbálkozott, ám – ahogy a ciprusi sajtó ironikusan tálalta – „Oroszország Anyácska nyilvánvalóvá tette, hogy ezúttal a kisujját sem mozdítja a szegény kis Ciprulláért”. Végül Anasztasziadis az utolsó pillanatban, hétfőn hajnalban – néhány órával az előtt, hogy az Európai Központi Bank megvonta volna a likviditást a ciprusi pénzintézetektől – megállapodásra jutott a trojkával.

A sokak által kisebbik rossznak tekintett konstrukció végső soron kollektív büntetés és százezer euró felett megtakarítókna és kollektív büntetés a kisbetéteseknek, aminek – néha kaján – elfogadottságát az a széles körben elterjedt populista nézet táplálja, hogy akinek ciprusi pénze van, az eleve gyanús, sok pénzt pedig elsősorban gazdag oroszok tartanak a szigetországban. A ciprusi bankokban levő 70 milliárd eurónyi betét körülbelül negyede orosz kézben van, de hasonló összegben menekítették a pénzüket a szigetre a görögök is. Jelentős summát tartanak egykori gyarmatukon a britek is. A sarc érintheti a Közel-Keleten érdekelt vállalkozásokat is, hiszen Ciprus karrierje pénzügyi központként a libanoni polgárháború 1975-ös kitörését követően az ottani pénzek átáramlásával ívelt fel.

A ciprusi válság kezelésében az EU is hibát hibára halmozott, szarkasztikus vélemények szerint az eurózóna 8600 milliárd eurós gazdasági teljesítményének

0,2 százalékát adó apró szigetországgal példát akart statuálni, hogy a mentőakció számláját ne csak az adófizetők állják. Ehelyett veszélyes példát teremtett arra, hogy a bankszektor bajba kerülésekor a lakossági betétekhez is hozzá lehet nyúlni. Bár a végül áterőltetett megoldásban visszakoztak a garanciával

védett betétek megsarcolásától, a bogarat beültették az adósságválsággal küzdő eurózóna-periféria lakosainak fülébe is.

A válságkezelés ugyanis nemcsak monetáris vagy gazdaságpolitikai, hanem bizalmi kérdés is, mert a bankok a náluk elhelyezett betétek többszörösé-

nek megfelelő összeget helyeznek ki hitelként, s ha mindenki elkezd visszakérni a pénzt, jön az összeomlás és a káosz. Nem véletlen, hogy a Lehman Brothers amerikai brókerház 2008. őszi krachja nyomán kialakult pánik közepette először Írország, majd az EU többi tagja is 20 ezer-ről 100 ezer euróra emelte a garanciával védett betétek összegét, amire megnyugodtak a kedélyek. Tavaly ősszel Mario Draghi, az EKB elnöke is bizalmi krízisnek vetett véget, amikor bejelentette, hogy intézménye – formailag az alapszabályával ellentétesen – kész korlátlan mennyiségben vásárolni a bajba került eurózónatagok államkötvényeiből, ha az érintett kormány segítséget kér, és vállalja a gazdaságpolitikai feltételeket. A megelőző egy év alatt ugyanis Írországból, Spanyolországból, ▶

az EU is hibát hibára halmozott

Ami elromolhat...

...az el is romlik. Mintha Murphy baljós törvénye igazgatná Európa gazdaságait, úgy dől be sorra mindazon országok pénzügyi rendszere, amelyeket a nemzetközi közvélekedés évek óta sebezhetőnek tart. Eddig egyik sem úszta meg. E csoport peremvidékén billeg Magyarország, ezért nem mindegy, hogy a ciprusi válságból ki milyen következtetést von le. Egyesek máris pedzegetik, hogy a Magyarországon bevetett unortodox megoldásoknál is vannak radikálisabbak, ilyen a bankbetétek megcsapolása, és mindez nem zavarja Brüsszelt. A másik vélekedés ennek a tükörképe: ha a magyar kormány nem riadt vissza attól, hogy elvegye és saját céljaira költse el a magán-nyugdíjpénztári megtakarításokat, hogy megsarcolja a multiknak titulált vállalkozói kört és a pénzintézeteket, vagy hogy rezsiszökkentés jelszóval mások pénzéből jótékonykodjon, bizonyára nem fog habozni, hogy szükség esetén kövesse a ciprusi példát. Mindkét következtetés kézenfekvő, de remélhető, hogy nem több röpke gondolat kíséreténél.

Felettébb nagy az ára, ha egy kormány nem hallgat az intelmekre. A ciprusi ilyen volt, és épp emiatt kell most az uniós támogatáshoz megrendítő mértékű önrészt hozzátennie. A ciprusi modellt eleve nem szívelték az euróövezeti partnerek, az IMF pedig már 2011 őszén figyelmeztetett arra, hogy az országnak 2012 után finanszírozási nehézségekkel kell szembenéznie,

és hogy a bankbetétek kiáramolhatnak az országból. Az IMF erőteljes, a növekedést nem blokkoló költségvetési kiigazítást, az eladósodás megállítását, a bankrendszer stabilitásának megőrzését javasolta, hogy a mediterrán ország leválhasson az Európai Központi Bank és Moszkva mesterséges lélegeztetőjéről.

Irritálja a nemzetközi szervezeteket a formálódó magyar modell is, az még inkább, hogy ajánlásait a kormány nem veszi figyelembe. Fenntartható, a növekedést támogató költségvetési kiigazítást, az eladósodás megállítását, a bankrendszer sanyargatása helyett annak aktivizálását, kiszámítható gazdaságpolitikát várna el egyebek mellett az IMF és Brüsszel, ám csupán kioktatásban részesül. Így aztán, baj esetén, a magyar kormány sem számíthat tőlük különösebb jóindulatra. Az ajánlások ellenére a költségvetési kiigazítás szimpla pénzbe-hajtással silányult, a kiszámíthatatlan, olykor kifejezetten ellenséges környezetben a nemzetközi cégek nem investálnak, sőt kihátrálóban vannak az országból. Az Elmű-ÉMÁSZ-csoport többségi tulajdonosa, a német RWE például a minap jelentette be, hogy tervezett magyarországi beruházásait a felére veszi vissza, mert felrélik a kisajátítás veszélye.

Arra is többször figyelmeztetett az EU és az IMF, hogy hitel nélkül aligha indul be a gazdaság, ezzel szemben a magyarországi bankrendszer a régió legerőteljesebb visszahúzóódását produkálja. Az államadósság február végén ismét meghaladta a 80 százalékot, és tovább duzzadhat, ha nem

lesz növekedés, vagy ha a forint tartósan gyenge marad. A Standard and Poor's máris további leminősítést helyezett kilátásba a magyar állampapírok amúgy is bővli megítélésén.

A ciprusi fejleményekből leszűrhető további tanulság, hogy az adóversenynek is vannak kockázatai. Az extra előnyök nem feltétlenül a stabil és kiszámítható környezetet kereső, hosszú távra kitekintő befektetőket vonzzák. A magyar kormány azonban abban a hitben ringatja magát, hogy az alacsony társasági és személyi jövedelemadó önmagában versenyképességi előnyt jelent. Emiatt távol tartja magát az uniós adóharmonizációs törekvésektől. Pedig az egységesítés, a stabilitás és az átláthatóság is jelent előnyt, tán többet is, mint önmagukban az alacsony adókulcsok. Intő jel az alternatív finanszírozási csatornákat feltárni óhajtó magyar kormány számára, hogy Ciprus esetében Oroszország sem hajlandó könnyelműen jó pénzt dobni a rossz után. Kiderült, hogy baj esetén aligha akad olyan hitelező, amely az EU – és vele az IMF – megkerülésével szállna be egy kimenekítési akcióba. Márpedig az EU tekintélyes vezetői vészhelyzetben is finnyásabbak, mint a magyar kormány volt. Angela Merkel német kancellár kifakadt a ciprusi magán-nyugdíjpénztári megtakarítások tervezett államosítása ellen, az eurócsoporthoz nyilatkozata pedig ismételt megerősítette, hogy a százezer euró alatti betéteket garantálni kell. Vagyis az elemi jogbiztonságot és az uniós szabályokat még válsághelyzetben is tiszteletben kell tartani. ■ FARKAS ZOLTÁN

- Portugáliából, Görögországból és Olaszországból 378 milliárd euró keresett menedéket a valutaunió stabilabb tagjainak bankjaiban, fontos likviditási forrástól megfosztva ezt az öt országot.

Ezért bolygatta meg a piacokat és küldte lejtőre az európai bankok részvényárfolyamát, amikor Ciprus kapcsán az EU döntéshozói felhívták a figyelmet a betétgarancia apró betűs részére, miszerint az akkor érvényes, ha a bank csődbe ment, és nem előtte. És ahogy egy rádióinterjúban az An-

gela Merkel kancellár mellett Cipruson a fő ellenségek közé sorolt Wolfgang Schäuble német pénzügyminiszter megjegyezte, csak akkor beváltható, ha a mögötte lévő állam fizetőképessé – ami nem mondható el a szigetországról. Arról nem is beszélve, hogy a garancia csak uniós szintűnek hangzik, valójában nem az, mert az egyes, eltérő pénzügyi erejű tagországok vállalják.

A legnagyobb vihart Jeroen Dijsselbloem holland pénzügyminiszter, az eurózóna pénzügyminiszteri taná-

csának elnöke kavarta, aki kijelentette: a jövőbeni mentőakcióknál – például a szintén ingadozó dominó Szlovénia esetében – a betétesek Cipruson alkalmazott bevonása a teherviselésbe követendő példa lesz. A valuta- és értékpapír-piaci negatív reakciókat látva aztán szóvivője útján visszakozott, mondván, Ciprus esetében mégis kivétel, és nem a szabály.

Vannak, akik amiatt is igazságtalannak tartják a ciprusi megoldást, mert a teherviselésbe nem vonják be a ciprusi pénzintézetek által kibocsátott kötvények tulajdonosait, noha ők – szemben a betétesekkel – a papírok megvásárlásával kockázatot vállaltak, igaz, ez volt a gyakorlat a korábbi EU-s bankmentő akcióknál is. Arra is emlékeztetnek, hogy a ciprusi bankok azért kerültek bajba, mert a trojka nyomására le kellett írniuk görög államkötvény-állományuk értékének jelentős részét, és a rájuk erőltetett új papírokra alacsonyabb hozamot kapnak, mint amennyi kamatot

Eurózóna-mentőcsomagok

fizetnek a betétjeik után. Sokan idézik Jean-Claude Trichet akkori EKB-elnököt is, aki a 2008-ban az eurózónába beengedett Ciprusral kapcsolatban azt hangsúlyozta: a valutaunió pénzügyi felfordulás idején biztonságot nyújt egy olyan kicsi és nyitott gazdaságnak, amilyen a szigetországa.

Hogy milyen is ez a biztonság, arról lapzártánk után, csütörtökön lehet először némi képet kapni, amikor a március 16-a óta zárva tartó bankok talán tényleg kinyitnak, ám átmeneti pénzfelvételi limitet vezetnek be, hogy megakadályozzák a tömeges betétkivonást. A ciprusiak eddig a görög vérmérsékletéhez képest viszonylagos nyugalommal viselték, hogy csak „aprópénzt”, napi száz eurót vehettek ki a bankautomatákból, és fogalmuk sincs, mit hoz a holnap. A krízis napjaiban szinte kiürültek a városok, csak a parlament előtt tüntettek néhány százan, az összetorló ünnepet kihasználva és piknikus alkutakat a bajban sem meghazudtolva sokan a hegyekben és a tengerparton próbáltak megelégedezni az izgalmakról.

PEDIG AGGODALOMRA AKAD OK. A mérlegfőösszegét tekintve a ciprusi GDP hétszeresére felduzzadt bankrendszer leépítésével összeomlik a gazdaság egyik fő tartópillére. A két bank betétesei között ciprusi vállalkozások is szép számmal vannak, amelyek tömeges elbocsátásokkal járó csődjét hozhatja forrásaik megcsapolása, a tőkemozgások korlátozása. A ciprusi gazdaság másik legfőbb bevételi forrását, a turizmust is érke-

Az oroszok kívárnak

Moszkvai értékelések szerint a ciprusi intézkedések a szigetország bankrendszeréhez szorosan kötődő orosz üzleti köröket sújtják a legjobban, és elképzelhető, hogy a hétfőn elfogadott csomag a korábban tervezettnél is nagyobb veszteséget okoz nekik. Arról, hogy mennyi orosz pénzt helyeztek ki ciprusi számlákra, nincsenek pontos adatok. Az ottani központi bank elnöke nemrég 5–10 milliárd dollárról beszélt, a Moody's hitelminősítő pedig 19 milliárdra becsüli az összeget, de ennek többszörösére rúgó értékelések is napvilágot láttak.

Ciprus amolyan elszámolóközpontként szolgál az orosz cégek jelentős része számára, a legnagyobb vállalatokat is ott bejegyzett cégeken keresztül birtokolják tulajdonosaik. A Dozsy internetes tévécsatorna nemrég készített feltára szerint a szigetországot akár a világ egyik legnagyobb kohászati központjának is lehet tekinteni, hiszen ott működik a leggazdagabb orosz üzletember, Aliser Uszmanov birodalmának zászlóshajóját, a Metallinvestet jegyző két társaság. Számos más, az ágazatban érdekelt milliárdos, így Vlagyimir Liszin, Alekszej Mordasov, Vlagyimir Potanyin és Viktor Rasnyikov cégeinek tulajdonosi szerkezetében is kulcsszerepet játszanak ciprusi cégek. Igaz, ez nem feltétlenül jár ott vezetett bankszámlákkal is.

Dmitrij Medvedyev kormányfő nemrég elismerte, hogy számos állami struktúra

ugyancsak a Ciprus által kínált „kényelmes joghatóságon” keresztül hajt végre pénzügyi műveleteket. Az állami többségű VTB pénztézet még leánybankot is működtet ott. A hírek szerint ez azzal számol, hogy a legrosszabb esetben is néhány tízmillió eurós veszteséggel vélezheti át a válságos idők.

Komoly problémát okozhatnak viszont a Cipruson bejegyzett cégeknek orosz bankok által folyósított hitelek, amelyek összegét 30–40 milliárd dollárra teszik. Az pedig a következő hónapokban akár az orosz GDP-adatokon is érezhető lehet, és kisebb cégek csődjéhez vezethet, hogy a ciprusi bankrendszer befagyasztása miatt külkereskedelmi átutalások tömegei ragadtak ottani számlákon. A Moszkovszkij Komszomolec napilap szerint az orosz import kétharmada szürke struktúrákon keresztül zajlik, vagyis a hivatalos csatornákon az árak valódi értékének csak kisebb részét fizetik meg, a többi a moszkvai hatóságok számára láthatatlan offshore számlákon keresztül fut be az eladódhoz.

A hagyományosan, még a szovjet időkbe visszanyúló, a vallási rokonságon is alapuló, jó orosz–ciprusi kapcsolatokat azért aligha sodorja veszélybe a válság, sőt Moszkva még hasznát is húzhat belőle. Úgy tudni, megpróbálta például elérni – igaz, egyelőre sikertelenül –, hogy a segítségért cserébe hozzáférést kapjon a szigetország part menti gazdasági övezetének olaj- és gáztartalékaihoz, sőt az is felvetődött, hogy orosz katonai bázist hoznának létre Cipruson.

OROSZ TERMÉKEKET HIRDETŐ TÁBLA NICOSIA BEVÁSÁRLÓUTCÁJÁN. *Lelepnék?*

nyen érintheti a mostani bizalmi válság. Aligha megy bárki szívesen nyaralni egy olyan országba, ahol esetleg nem fizethet bankkártyával, vagy korlátozzák a napi készpénzfelvételt, ahogy most megtörtént. Elemzők a recesszió további elmélyülésével számolnak, van, aki az idén 15 százalékos, jövőre pedig további 5 százalékos visszaesést prognosztizál, mások 2017-ig összességében 20 százalékos GDP-csökkenést sem zárnak ki. Mindez pedig felveti annak a veszélyét, hogy Ciprus nem lesz képes finanszírozni hosszú távon a mostani, megkurtított mentőcsomaggal a GDP száz százalékát elérő adósságát, amit a trojka eddig fenntarthatónak ítélt. Új bevételi forrásként legfeljebb az Izraellel határos felségvizek alatt talált földközi-tengeri szénhidrogénkincs szolgálhat, ám hosszú időt és tetemes befektetést igényel a Ciprusra jutó tartalékok feltárása, kitermelése. ■